

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА**

РАДВАН НАССІБ

УДК 378. 011.3- 051: 780. 614. 331

**УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОНАВСЬКИХ УМІНЬ
ПЕДАГОГА-СКРИПАЛЯ В УМОВАХ ВИЩОЇ
МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

13.00.02. - теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
ЩОЛОКОВА Ольга Пилипівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова, завідувач
кафедри педагогіки мистецтва і
фортепіанного виконавства.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
АНДРЕЙКО Оксана Іванівна,
Львівська Національна Музична Академія
імені М.В. Лисенка,
професор кафедри скрипки;

кандидат педагогічних наук, доцент
ПАЛАЖЕНКО Олег Петрович,
Рівненський державний гуманітарний університет,
доцент кафедри духових та ударних інструментів.

Захист відбудеться «27» червня 2018 року о 16.30 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м.Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий «25» травня 2018 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.І.Паньків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Освітня політика в Україні висунула новий принцип взаємовідносин між різними країнами, який спрямовує на встановлення творчої співпраці і обміну надбаннями культури та освіти. Особливої гостроти ця проблема набула у зв'язку із тим, що все більше студентів з різних країн, зокрема Сирії, прагнуть здобути вищу музично-педагогічну освіту в Україні. В цьому напрямку їх приваблює можливість удосконалювати свою гру на музичному інструменті, зокрема на скрипці, як важливої умови підготовки музикантів-професіоналів і майбутніх педагогів в галузі музичного мистецтва.

У системі музично-педагогічної освіти України постійно приділяється увага вдосконаленню виконавського апарату молодих скрипалів. Це зумовлено тим, що володіння виконавською технікою стає важливою складовою професійної діяльності майбутнього педагога. Перед музично-педагогічними навчальними закладами постає завдання сформувати у студентів поглиблені й усвідомлені знання та відповідні навички в галузі інструментального виконавства шляхом осмислення і узагальнення надбань, які були накопичені кращими музикантами-виконавцями минулих часів.

Інструментально-виконавська діяльність педагога-скрипаля представлена в науковій літературі різними аспектами: історичної спадщини музикантів минулого (І. Лесман, Л. Раабен, К. Флеш, Ф. Штейнгауз, І. Ямпольський), що стало вагомим внеском у сучасну методику формування виконавської майстерності студентів-скрипалів; підвищення мотивації до виконавської діяльності (І. Ростовська); проблеми інтерпретації музичних творів (Б. Асаф'єв, М. Каган, Н. Корихалова, О. Котляревська, В. Москаленко, О. Мелік-Пашаєв, С. Савшинський, С. Шип, Г. Шлібург) та формування виконавського апарату музиканта-скрипаля (Л. Ауер, І. Войку, Г. Гінзбург, В. Григор'єв, К. Мострас, Б. Струве, В. П'ятигорський, К. Флеш, О. Шульпяков, В. Яншинов, Ю. Янкелевич, А. Ямпольський та ін.), ансамблевої й концертмейстерської підготовки (М. Моїсеєва, Т. Карпенко та ін.).

У сучасних наукових дослідженнях (О. Андрейко, К. Завалко, Н. Мозгальова, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Щолокова, Г. Ципін та ін.) виконавські уміння розглядаються як підґрунтя успішної музично-педагогічної діяльності, оскільки вони дозволяють найповніше розкрити особистість вчителя і суттєво вплинути на формування музичних уподобань та духовного світу учнів. Для педагога-музиканта важливо не просто оволодіти інструментом, а й набути значного виконавського досвіду для здійснення музично-викладацької та просвітницької роботи.

Відповідно авторами обґрунтовується думка, що виконавська діяльність майбутнього педагога-музиканта передбачає різнобічну музичну освіченість і виконавську культуру, які в сукупності утворюють професійну компетентність. Особливістю музично-виконавської діяльності є розкриття змісту музичного

твору, формування художньо-виконавської концепції, а також її творчого втілення у виконавському процесі. Усе це вимагає знань усталених норм виконавського мистецтва, зіставлення варіантів власного виконання із загальноновизнаними еталонами.

Визначення теоретичної й практичної значущості удосконалення інструментально-виконавських умінь майбутнього педагога-скрипаля, розробка шляхів оптимізації цього виду музично-педагогічної діяльності, актуальність, своєчасність та недостатній рівень дослідження окресленої проблеми зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: *«Удосконалення виконавських умінь педагога-скрипаля в умовах вищої музично-педагогічної освіти»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки мистецтва і фортепіанного виконавства факультету мистецтва Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова з проблеми «Зміст, форми і методи вдосконалення підготовки вчителів музики». Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 8 від 7 квітня 2015 р.)

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику удосконалення виконавських умінь педагога-скрипаля в процесі інструментального навчання.

Об'єкт дослідження – процес інструментальної підготовки майбутніх педагогів-скрипалів педагогічних університетів.

Предмет дослідження – теоретико-методологічне та методичне забезпечення удосконалення виконавських умінь майбутнього педагога-скрипаля в процесі інструментального навчання.

Виходячи з мети дослідження нами були визначені наступні **завдання**:

- дослідити генезу теорії та методики формування виконавських умінь педагога-музиканта;
- визначити сутність і понятійно-термінологічний апарат дослідження;
- розробити зміст і компонентну структуру виконавських умінь педагога скрипаля, виявити сучасні тенденції їх розвитку;
- обґрунтувати наукові підходи, педагогічні принципи, умови і методи формування виконавських умінь майбутніх педагогів-музикантів у процесі навчання гри на скрипці;
- розробити методико-технологічне забезпечення та експериментально перевірити модель удосконалення виконавських умінь студентів у процесі інструментального навчання.

Теоретико-методологічну основу дослідження склали: наукові положення філософії сучасної вищої освіти (В. Андрущенко, Е. Гуссерль, Р. Ингарден, В. Кремень, В. Луговий); естетико-мистецтвознавчі засади музичного мистецтва і мистецько-педагогічної освіти (І. Зязюн, М. Каган, О. Лосев, Г. Меднікова, Н. Мозгальова, О. Михайличенко, В. Орлов, О. Отич, Г. Падалка, О. Рудницька, В. Федоришин, О. Щолокова та ін.), історико-культурні та теоретико-методичні

аспекти розвитку скрипкового виконавства (О.Андрейко, Б. Струве, К. Мострас, В. П'ятигорський, А. Раабен, К. Флеш, О. Шульпяков).

Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань були використані такі **методи** дослідження:

- теоретичний аналіз філософської, психолого-педагогічної літератури, дисертаційних робіт для визначення концептуальних положень досліджуваної проблеми; вивчення навчальних посібників, програм і методичної літератури з метою виявлення чинників та особливостей впливу на якість формування виконавських умінь майбутніх педагогів-скрипалів у процесі інструментальної підготовки;

- емпіричні: діагностичні (анкетування, опитування, бесіди); обсерваційні (педагогічне спостереження), педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний), що дозволило діагностувати рівні сформованості у студентів виконавських умінь на різних етапах навчання;

- математично-статистичні: кількісна та якісна обробка отриманих результатів експериментального дослідження, що забезпечило фіксацію результатів вимірювання та перевірку розробленої поетапної методики удосконалення виконавських умінь студентів у процесі інструментального навчання.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження:

вперше: розроблена та експериментально перевірена ефективність методики удосконалення виконавських умінь педагога-скрипаля в процесі інструментального навчання на основі компетентнісного, синергетичного, індивідуального і таксономічного наукових підходів, які встановлюють новий тип освітніх результатів майбутнього педагога-скрипаля; побудовано компонентну структуру виконавських умінь майбутніх педагогів-скрипалів з урахуванням комплексного характеру їхньої інструментальної підготовки; розроблено критерії та показники оцінювання рівнів сформованості виконавських умінь; уведено в науковий обіг поняття «*виконавські уміння педагога-скрипаля*»;

уточнено: зміст поняття «*виконавська компетентність педагога-скрипаля*» і можливість її формування в процесі інструментальної підготовки студентів;

подальшого розвитку набули: засоби комплексної діагностики виконавських умінь майбутнього педагога-скрипаля в процесі інструментального навчання.

Практичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні, розробленні, апробації та впровадженні авторської поетапної методики удосконалення виконавських умінь в процесі навчання гри на скрипці, а також можливості використання матеріалів дослідження та його висновків для оновлення змісту та методики викладання виконавських дисциплін у вищих музично-педагогічних закладах України і Сирії. Матеріали дисертації можуть використовуватися при написанні навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій з

питань навчання гри на скрипці в навчальних закладах різного рівня акредитації.

Апробація результатів дослідження проводилася в процесі виступів і обговорення основних результатів дослідження на науково-методичних і науково-практичних конференціях. *Міжнародних*: «Педагогічні читання пам'яті професора О.П. Рудницької» (Київ, 2016, 2017); «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2015, 2017); I Міжнародна науково-практична конференція «Стратегії підвищення якості мистецької освіти в контексті змін сучасного соціокультурного простору (Одеса, 2017); . XX Міжнародна науково-практична конференція «Ukr. «ЕРТА» «Мистецькі читання» «Музично-просвітницька діяльність педагога» (Харків-Київ, 2017 р.); Міжнародна науково-практична конференція молодих учених та студентів «Музичне мистецтво і освіта: досвід та інноваційні шляхи розвитку». (Вінниця, 2017 р.); *Всеукраїнських*: VII Всеукраїнська наукова інтернет-конференція «Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика» (Умань, 2016 р.); V Всеукраїнська науково-практична конференція «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття» (Мукачєво, 2016 р.); V Всеукраїнська науково-практична конференція «Підготовка фахівців соціономічних професій в умовах сучасного соціокультурного простору» (Вінниця, 2017 р.); на засіданнях кафедри педагогіки мистецтва і фортепіанного виконавства, на щорічних звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу, аспірантів і докторантів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, 2015-2017).

Впровадження результатів дисертаційного дослідження здійснено в освітній процес факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10 1225 від 16.08 2018 р.), Південноукраїнського Національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського, м. Одеса (довідка №312/17 від 12.02 2018 р.), Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В. Винниченка, м. Кропивницький (довідка № 09-н від 08.02 2018 р.), Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів (довідка № 19 від 26.04.2018 р.).

Вірогідність і аргументованість результатів дослідження забезпечується: комплексним застосуванням теоретичних і емпіричних методів, адекватних завданням дослідження; урахуванням ідей провідних українських та зарубіжних науковців у галузі педагогіки, психології, музикознавства; методологічним і теоретичним обґрунтуванням вихідних положень; використанням комплексу методів, що відповідають об'єкту, предмету, меті й завданням дослідження; проведенням дослідно-експериментальної роботи на заняттях по класу скрипки, а також впровадженням ефективної методики удосконалення виконавських умінь педагога-скрипаля в різних формах фахового навчання; кількісною і якісною обробкою отриманих результатів.

Публікації. Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження висвітлені у 9 наукових публікаціях, з яких 6 статей у наукових

фахових виданнях України з педагогіки; 2 - у міжнародних виданнях (1 – у співавторстві); 1 – апробаційного характеру.

Особистий внесок автора дисертації – у розробці методичних аспектів удосконалення виконавських умінь педагога-скрипала.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Основний текст дисертації складає 167 сторінок, загальний обсяг роботи - 207 сторінок. Робота містить 12 таблиць і 8 рисунків, що разом з літературою і додатками становить 40 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, окреслено його методологічну і теоретичну основу, охарактеризовано методи дослідної роботи, висвітлено її наукову новизну і практичне значення, а також наведено дані щодо апробації і впровадження результатів дослідно-експериментальної роботи.

У **першому розділі** – *«Удосконалення виконавських умінь педагога-скрипала як проблема теорії та практики музичного навчання»* - було виявлено, що формуванню виконавських умінь і навичок скрипалів як на початкових етапах навчання, так і в процесі удосконалення майстерності виконавців-фахівців завжди приділялося багато уваги. Наукове переосмислення закономірностей та принципів формування виконавських умінь скрипала відбувалося з анатомо-фізіологічних, психологічних, мистецтвознавчих і педагогічних позицій. Розвиток жанрової різноманітності музичних творів сприяв поступовому збагаченню способів і засобів музичної виразності, виділенню багатого музичного змісту, розширенню масштабів композиції, що відповідало вимогам нового музичного мислення. Скрипка набувала яскравих інструментальних можливостей, відповідаючи вимогам своєї епохи. Величезний внесок у формування виконавських умінь скрипала і, зокрема, розвитку його виконавської техніки зробили італійські композитори і віртуози – А. Кореллі, Д.Тартіні, Ф. Джемініані, А. Локателлі, Н. Паганіні; французькі виконавці і педагоги - М. Монтеклер, П. Дюпон, А. Байо, Л'Аббе, М. Коррет, Гавін'є, Д. Віотті, П. Роде, Р. Крейцер; австро-німецькі, польські та чеські педагоги-скрипалі – Л. Моцарт, Л. Шпор, О. Шевчик, Г. Шрадїк, Й. Йоахім, К. Флеш, Я. Горчін, А. Враницький; російські педагоги-скрипалі - Г. Венявський, Ф. Лауб, Л. Ауер, Б. Струве, А. Ямпольський, К. Мострас, Ю. Янкелевич, О. Шульпяков.

Порівняльний аналіз скрипкових шкіл різних країн дозволив зробити висновок, що їх педагогічна думка представлена великою кількістю методичних праць іноді суперечливого характеру. Усі вони спрямовані на вивчення техніко-виконавських аспектів навчання гри на скрипці і прокладають шлях у музичну педагогіку ХХІ століття. Разом з тим їх об'єднує методичне наповнення викладеного змісту, пошук нових підходів до педагогічного

процесу, утвердження основних виконавських принципів гри на смичкових інструментах, сміливе експериментування.

Виявлено, що в Україні, починаючи з ХХ століття, працювали такі найвідоміші педагоги-скрипалі як П. Столярський, Д. Бертє, О. Горохов, О. Манілов, П. Макаренко, В. Стеценко, В. П'ятигорський, О. Криса, Б. Которович. Завдяки поступовому збагаченню їх поглядів, методичне забезпечення інструментального навчання набувало індивідуально-стильових рис та особливостей, тобто підвищувалась увага до інструментального виконавства, а відповідно й до виконавської техніки скрипаля. У своєму розвитку ці скрипкові школи знаходилися в прямій залежності від накопичення досвіду, розвитку інструментального виконавства та його теоретичного осмислення, а також були пов'язані зі стильовими змінами в музиці і новими етапами розвитку музичної культури.

Орієнтуючись на погляди видатних педагогів-методистів, у дослідженні обґрунтовані такі фактори формування виконавських умінь скрипаля в процесі інструментальної підготовки: взаємозв'язку анатомо-фізіологічних складових виконавського апарату скрипаля; відчуття свободи і зручності при виконанні; залежності слухової та рухової сфер, які засновані на художньо-образних уявленнях; індивідуального підходу до формування виконавського апарату на основі поетапного збільшення обсягу тренувального процесу, з одного боку, і економії матеріальних ресурсів з іншого; планування організації самостійного і навчально-репетиційного процесів з урахуванням методично доцільного розподілу матеріалу від простого до складного; розвивального навчання; поєднання художнього і технічного розвитку.

З'ясовано, що в системі музично-педагогічної освіти України постійно привертається увага до удосконалення виконавського апарату молодих фахівців. Це зумовлено необхідністю сформувати у студентів поглиблені та усвідомлені знання в галузі інструментального виконавства, а також оволодіння відповідними навичками шляхом осмислення і узагальнення надбань, які були накопичені кращими музикантами-виконавцями минулих часів. У зв'язку з цим у роботі проаналізовано феномен «виконавські уміння» та визначені різні підходи до його визначення.

Встановлено, що виконавські вміння важливо удосконалювати разом з музично-теоретичними знаннями та їх методичним опрацюванням. Це вимагає розуміння того, що виконавське мистецтво має невичерпний педагогічний потенціал і є важливим засобом навчання й розвитку майбутнього педагога-музиканта, а також умовою відповідного збагачення фахових дисциплін методичним спрямуванням.

Обґрунтовано, що з педагогічної точки зору виконавські уміння виступають ознакою підготовленості майбутнього педагога-музиканта до професійної діяльності. Їх педагогічна сутність полягає в певному мотиваційному, оцінювальному, теоретичному і практичному ставленні до виконавства як творчої діяльності, у контролюванні своїх дій та почуттів,

керуванні ними, що передбачає відповідну налаштованість на виконавський процес.

На основі аналізу багатьох музично-педагогічних досліджень встановлено необхідність формування в студентів мотиваційної сфери. Це пояснюється тим, що виконавська діяльність педагога-музиканта має розвиватися за двома векторами: з одного боку, спрямовуватися на усвідомлення її об'єктивної значимості для збагачення духовності учнів, формування їх музичної культури. З іншого боку, особливого значення набуває розвиток емоційності студента, яка проявляється у захопленості музикою і бажанням розширювати свій виконавський репертуар.

Осмислення різноманітних художніх явищ наближує виконавця до розуміння їх значущості в житті людини, важливості їх включення в коло своїх інтересів. Разом з тим, емоційно-образний рівень сприймання дозволяє студенту співвідносити об'єктивні складові музичного твору з тим впливом, який він має на слухача. Таке усвідомлення згодом реалізується у виборі певних художніх засобів, що дозволяє виконавцю досягти запланованого художнього ефекту. Отже, розгорнутий процес формування мотиваційної сфери студента, який відбувається за двома напрямками – від осмислення значущості музичних творів до їх емоційного втілення, складає сутність мотиваційної сфери виконавця, що лежить в основі формування виконавських умінь педагога-музиканта.

Розглянуто компоненти виконавських умінь: *мотиваційно-вольовий* (включає стійку зацікавленість майбутньою професією, формує установку на інструментально-виконавську діяльність); *когнітивно-аналітичний* (визначається необхідністю накопичення системних теоретичних знань і категоріально-понятійного фонду, а також розвитком аналітичного і музичного мислення з усіма його проявами в єдності з професійно необхідними якостями); *ціннісно-орієнтаційний* (зумовлює формування рефлексивних нормативно-регулятивних механізмів оцінної діяльності, яка ґрунтується на загально визнаних в суспільстві художніх цінностях і досвіді професійної діяльності музикантів-скрипалів); *операційно-технічний* (передбачає опрацювання й застосування в навчальному процесі та власному виконавському досвіді технологічного арсеналу, оперування набутими знаннями та вміннями, використання раціональних технічних прийомів у процесі роботи над твором, а також в процесі його виконання); *творчодіяльнісний* (сприяє розвитку художньо-творчих здібностей (музично-виконавських, імпровізаційних), які, в свою чергу, формують професійно значущі якості - емпатію, артистизм, рефлексію, самостійність, творчу активність, ініціативність).

У процесі розгляду феномена «виконавські вміння педагога-скрипаля» йому було надано авторське визначення. Отже, *виконавські вміння майбутнього педагога-музиканта* – це засвоєні особистістю способи відтворення музичних образів з метою донесення їх до слухачької аудиторії; виконавські вміння акумулюють музичні враження і переживання, а також формують музикознавчі,

інтерпретаційні та методичні компетенції, набуті в процесі виконавської діяльності.

Встановлено, що в музично-педагогічних навчальних закладах вдосконалення виконавських умінь майбутніх педагогів-скрипалів залишається пріоритетним завданням. При цьому важливо не тільки долати технічні недоліки студентів, а й підвищувати їх інтерпретаційні уміння. Перспективними шляхами їх формування вважаємо ознайомлення студентів з великою кількістю музичного репертуару різноманітної стильової спрямованості, удосконалення виконавських здібностей і навичок самостійної роботи над музичними творами, збагачення музично-слухових уявлень. Сформовані виконавські уміння в діяльності педагога-музиканта сприяють розвитку його виконавської культури та підвищують рівень професійної компетентності.

У другому розділі – *«Методичні засади формування виконавських умінь педагога-музиканта»* – на підставі наукових праць, присвячених проблемі фахової підготовки майбутніх педагогів-скрипалів, визначено методологічні підходи, орієнтування на які значно оптимізує процес формування виконавських умінь. Зокрема *компетентнісний* підхід встановлює новий тип освітніх результатів майбутнього педагога-скрипаля, дозволяє набуті певних комбінацій у відомостях, уміннях і навичках, зорієнтувати студентів на організацію художньо-пізнавального та музично-виконавського процесів, створювати художньо-творче середовище й комунікативні ситуації в навчально-виховному процесі; *синергетичний* – дозволяє визначити індивідуальну траєкторію освіти, темп навчання, досягнути різного рівня освіченості, обирати типи навчальних закладів, навчальні дисципліни і викладачів, форми і методи навчання, індивідуальні засоби і методики, творчі завдання; *індивідуальний* – дозволяє враховувати індивідуально-психологічні характеристики студентів, їхні здібності, ставлення до навчання для найповнішого розвитку творчих якостей; *таксономічний* – робить процес виконавської підготовки цілеспрямованим, динамічним та мобільним для сучасних потреб вищої школи у високоосвічених і кваліфікованих педагогах-музикантах.

Обґрунтовано *принципи* формування виконавських умінь, які містять цілепокладальні орієнтири удосконалення фахової підготовки студентів у галузі навчання гри на скрипці: принцип активно-інформативного впливу на студентів – забезпечує накопичення мистецької, педагогічної та науково-практичної інформації в єдності з оволодінням майбутніми педагогами знаннями та уміннями інформаційного характеру; принцип образно-змістового осмислення виконавських дій; забезпечення стильової палітри виконавського репертуару; єдності художнього і технічного при підпорядкуванні технічного художньому; творчої взаємодії викладача і студента.

З'ясовано, що успішне формування виконавських умінь найкраще відбувається завдяки дотриманню наступних *педагогічних умов*: створення художньо-творчої атмосфери занять в класі скрипки; зосередженості уваги на

рефлексії психічних відчуттів, які супроводжують розвиток виконавської техніки; орієнтації на поліфункціональну стратегію виконавської діяльності майбутнього педагога-скрипаля; активізації самостійної роботи над виконавським апаратом на основі отриманих знань і досвіду їх застосування; створення ситуацій успіху в процесі удосконалення виконавського апарату студентів.

Удосконалення виконавських умінь забезпечується внутрішньою спорідненістю визначених педагогічних умов та цілеспрямованістю навчання на формування техніко-виконавських, програмно-репертуарних, інтерпретаційних та концертно-виконавських компетентностей майбутніх педагогів-скрипалів, що дозволяє інтегрувати результати дослідження в музично-педагогічну освіту України та інших країн світу на засадах визначених наукових підходів та принципів.

Встановлено, що формування виконавських умінь є інтегрованим поняттям, яке відбувається в складному процесі навчання та здійснюється під впливом багатьох чинників: психічних, музично-досвідних, індивідуально-творчих. Необхідним середовищем для нього є комплекс запропонованих педагогічних умов, котрі сприяють ефективності виконавському процесу і професійній майстерності майбутніх педагогів-скрипалів.

Розроблена *структура* виконавських умінь педагога-музиканта складається з мотиваційно-вольового, когнітивно-аналітичного, операційно-технічного, ціннісно-орієнтаційного і творчо-діяльнісного компонентів.

Мотиваційно-вольовий компонент регулює активність особистості, її поведінку і діяльність. Він проявляється у здатності приймати або віддаляти зовнішні й внутрішні спонукання як мотиви та потреби діяльності, об'єктувати власні мотиваційні утворення, обирати мотиви власної поведінки у потягу до самостійного науково-методичного пізнання. Отже, мотиваційно-вольовий компонент виконавських умінь виражає зацікавлене ставлення студентів до процесу інструментального навчання і, зокрема, до гри на скрипці, стійке бажання підвищувати свою виконавську майстерність, набути досвід музично-педагогічної діяльності.

Когнітивно-аналітичний компонент підвищує інтелектуальну активність майбутнього педагога-музиканта і формує його категоріальний апарат. Завдяки набутих музично-теоретичних (музично-мовна система відтворення звукових образів) та музично-історичних (напрямки, стилі, що склалися історично) знань, а також художньо-естетичних поглядів (особливості художньо-творчого процесу в різних епохах, характеристик індивідуального стилю виконавців, оцінювання музичних творів) збагачується музичний тезаурус педагога-музиканта, формується виразне професійне виконання музичних творів у різних ситуаціях навчального процесу.

Ціннісно-орієнтаційний компонент розкриває можливість формування оцінних суджень та оцінок в умовах фахової підготовки студентів. Він є виявом ціннісного ставлення до мистецтва, а також проявом самостійних пізнавальних здібностей. У площині музичного навчання сутність цього компоненту

вбачається в розумінні музики як носія вищих духовних цінностей, осмисленні цінностей виконавського мистецтва. Це дає підстави констатувати, що ціннісно-орієнтований компонент у структурі навчання педагогів-скрипалів може виконувати контрольню-аналітичну функцію. Він проявляється не тільки під час аналізу мистецьких явищ, а й в аналітичному осмисленні різних емоційних станів у результаті корекції власної виконавської діяльності.

Операційно-технічний компонент забезпечує дієве ставлення студентів до процесу навчання гри на скрипці. Він допомагає студентам оволодіти новими або удосконалити старі технічні прийоми, розвиває слухо-моторні уявлення, а також надає імпульсу ігровим діям, що в цілому позитивно впливає на розвиток їх виконавської самостійності.

Творчо-діяльнісний компонент передбачає встановлення та відпрацювання певних завдань, спрямованих на розкриття художньо-образної сутності музичного твору. Така робота потребує ясного розуміння звукової якості та відчуття кінцевого результату, методів його досягнення, а також вміння відстежити і оцінити власне виконання поставлених завдань на основі самоконтролю. Стимулювання творчого самовираження в музично-виконавській діяльності, підтримка будь-якої спроби студентів відтворювати внутрішні уявлення в рухових діях, бажання активізувати свої емоційні відчуття в ігровому процесі стають основою музичної діяльності, яка має відбуватися на всіх етапах фахового навчання.

Урахування перерахованих особливостей структурних компонентів виконавських умінь вимагало застосування універсальних за характером методів і форм роботи, які доцільно використовувати в процесі фахової підготовки педагога-скрипаля. Відповідно розроблено три групи *методів: мотиваційні* – спрямовані на стимулювання інтересу та позитивне ставлення до виконавської діяльності; *пізнавальні* – спрямовані на накопичення необхідних виконавських умінь та їх використання в навчальному процесі; *творчо-інтерактивні* – пов'язані з розвитком творчо-пошукової роботи та самостійності у виконавській діяльності.

За результатами аналізу наукових праць, присвячених питанням методичного забезпечення виконавської діяльності музиканта (Л. Ауер, В. Григор'єв, К. Мострас, А. Станко, Б. Струве, В. Стеценко та ін.), досліджень, які визначають зміст і сутність фахової підготовки майбутнього педагога (А. Козир, В. Федоришин, О. Єременко, Н. Мозгальова, В. Лабунець, О. Андрейко, О. Реброва та ін.), а також на основі визначених у роботі теоретичних засад удосконалення виконавських умінь педагога-скрипаля, обґрунтована організаційно-методична модель, яку ми розглядали в якості теоретичного підґрунтя експериментального дослідження. Наочно вона представлена на Рис. 1. Запропонована організаційно-методична модель засновується на дбайливому збереженні та використанні національних і світових надбань у галузі методики скрипкового виконавства. Вона передбачає взаємозв'язок всіх складових та етапність їх впровадження, забезпечуючи ефективність і цілеспрямованість навчального процесу.

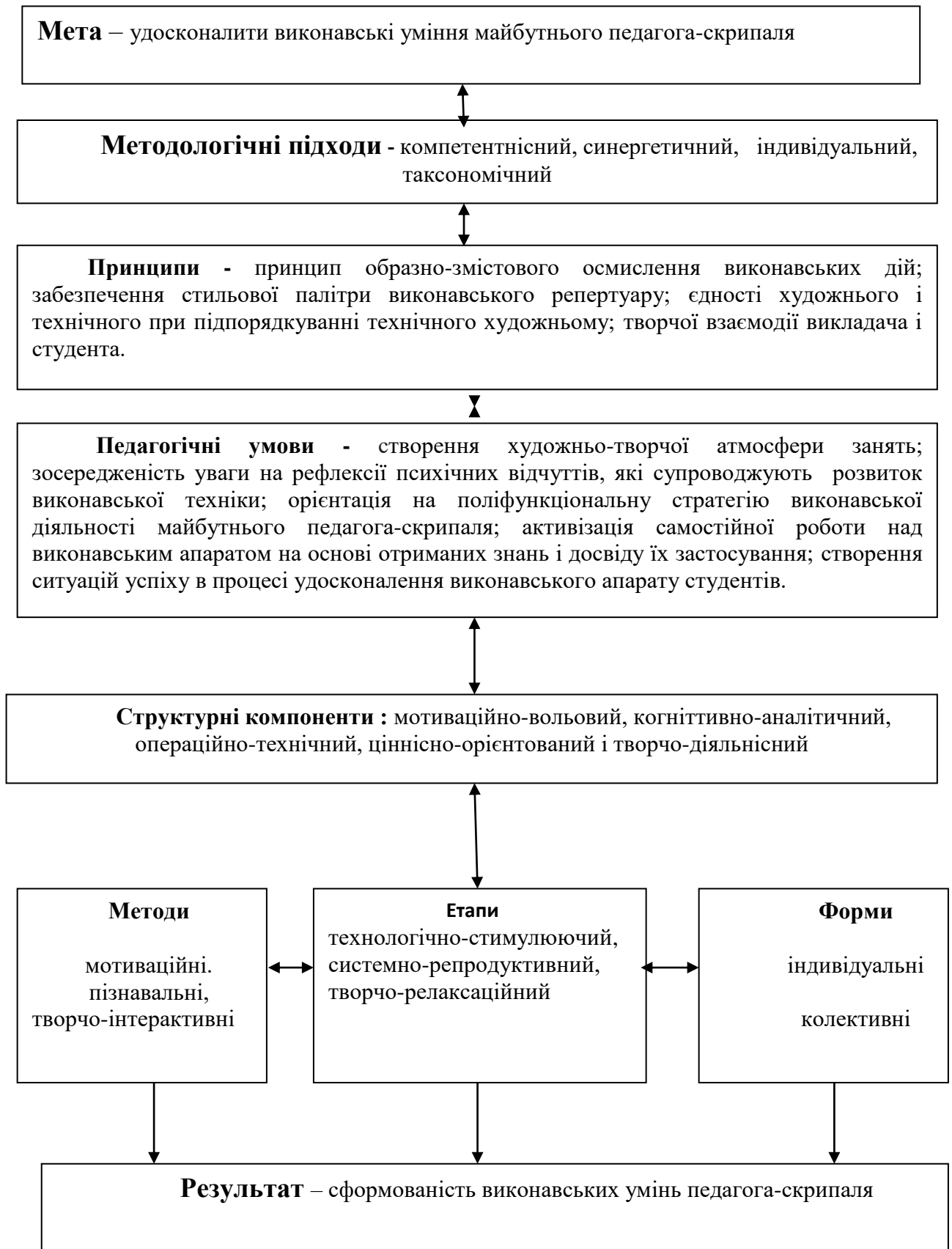

Рис. 1. Організаційно-методична модель удосконалення виконавських умінь

У третьому розділі – «Дослідно-експериментальна робота з удосконалення виконавських умінь майбутнього педагога-скрипаля в умовах фахової підготовки» – визначено стан сформованості виконавських умінь студентів вищих музично-педагогічних навчальних закладів, розкрито хід експериментальної роботи, представлено динаміку удосконалення виконавських умінь у процесі вивчення фахових дисциплін за авторською методикою.

Для з'ясування стану сформованості виконавських умінь майбутніх педагогів-скрипалів, спостереження за динамікою досліджуваного явища була розроблена програма експериментальної роботи, яка включала констатувальний і формувальний етапи.

На етапі констатувальної діагностики (2015-2016 н.р.) досліджено стан сформованості виконавських умінь у студентів-інструменталістів, які брали участь у експерименті. Дослідження розроблених мотиваційно-вольового, когнітивно-аналітичного, операційно-технічного, ціннісно-орієнтованого і творчо-діяльнісного компонентів ґрунтувалося на усвідомленні важливості виконавської техніки для якісного виконання музичних творів; застосуванні аналітичних розумових операцій, які супроводжують технічне забезпечення виконавської діяльності; адекватності слухового контролю і самоконтролю в рухово-моторних процесах при виконанні різних технічних завдань; наявності художньо-технічного комплексу виконавських навичок; міри сформованості виконавської мобільності, самостійності мислення і творчої ініціативності; художньо-виконавської активності, здатності до збереження творчого самопочуття і самовираження під час концертного виконання.

Згідно розроблених показників було виявлено низький, середній і високий рівні сформованості виконавських умінь майбутніх педагогів-скрипалів. Отримані в ході констатувального експерименту результати розкрили незадовільний стан їх сформованості у студентів в умовах фахової підготовки.

З метою отримання позитивних зрушень в удосконаленні виконавських умінь студентів була запроваджена авторська методика, яка впроваджувалась на трьох *етапах* (технологічно-стимулюючому, системно-репродуктивному, творчо-релаксаційному) *формульованого експерименту* протягом 2016-2017 н.р.

Етапи дослідно-експериментальної роботи були сплановані таким чином, щоб на кожному з них відбувалося поступове збагачення усіх компонентів виконавських умінь.

На першому етапі - *технологічно-стимулюючому*, що спрямовувався на виявлення раціональності рухів і координацію рук з урахуванням фізіологічних особливостей студента, якість інтонації, володіння аплікатурними прийомами і штрихами, метро-ритмічну чіткість, відмічався домінуючий вплив педагога. Для вирішення поставлених завдань використовувалися наступні *методи*: ознайомлення з методичною літературою, навчальні дискусії, створення інформаційних кейсів, стимулювання інтересу до інструментально-виконавської діяльності (заохочення, наведення, схвалення), а також емоційно-естетичного насичення занять по класу скрипки. Впровадження цих методів здійснювалося

з використанням індивідуальних і колективних форм роботи за принципами створення художньо-творчої атмосфери занять; уваги до рефлексії психічних відчуттів, які супроводжують розвиток виконавської техніки; орієнтації на поліфункціональну стратегію виконавської діяльності майбутнього педагога-скрипаля. Ефективність зазначених методів і форм роботи визначалась впровадженням таких педагогічних умов - створення художньо-творчої атмосфери занять; зосередженість уваги на рефлексії психічних відчуттів, які супроводжують розвиток виконавської техніки.

На другому етапі - *системно-репродуктивному* - увага студентів зосереджувалася на основних інтонаційно-технічних проблемах, які виникають під час гри на інструменті. Провідними на цьому етапі були *методи* асоціацій і аналогій, відеозапису, які допомагали знаходити нові варіанти інтерпретації музичного твору через віднайдення раціональних рухів і прийомів гри на скрипці. Важливою установкою цього етапу була активізація уваги на слухові уявлення звуковидобування під час виконання музичного твору. Ефективність цієї роботи забезпечувалась такими педагогічними умовами: орієнтація на поліфункціональну стратегію виконавської діяльності майбутнього педагога-скрипаля; активізація самостійної роботи над виконавським апаратом на основі отриманих знань і досвіду їх застосування; створення ситуацій успіху в процесі удосконалення виконавського апарату студентів.

На третьому етапі - *творчо-релаксаційному* - увага студентів зверталась на важливість розвитку якостей, необхідних для успішної виконавської діяльності педагога-музиканта, а саме: вільне володіння виконавськими прийомами; артистизм, який передбачає свободу і одухотвореність виконання; виконавська воля - бажання та вміння яскраво й впевнено передати свою інтерпретацію слухачам. Разом з тим ми вважали, що успішність формування виконавських умінь залежить від того, наскільки студент не допускає прогалин у формуванні власних знань, умінь і навичок; не порушує логіки їх формування; творчо організує свою самостійну роботу.

На цьому етапі продовжувалося впровадження таких педагогічних умов: орієнтація на поліфункціональну стратегію виконавської діяльності майбутнього педагога-скрипаля; активізація самостійної роботи над виконавським апаратом на основі отриманих знань і досвіду їх застосування; створення ситуацій успіху в процесі удосконалення виконавського апарату студентів. Діяльність студентів спрямовувалася на формування художньо-інтерпретаційних, концертмейстерських, просвітницьких функцій педагога-музиканта. Виконання творчо-розвивальних завдань, спрямованих на удосконалення виконавських умінь студентів здійснювалося з використанням методів цілісного аналізу музичних творів, інтонаційної підтримки, порівняння та зіставлення. У процесі такого навчання студенти набували техніко-операційних, програмно-репертуарних, інтерпретаційних, концертно-виконавських і методичних компетенцій у галузі особисто-творчого досвіду, а також сольної та оркестрово-ансамблевої діяльності.

Перевірка результативності дослідно-експериментальної роботи здійснювалась на основі порівняльного аналізу інструментально-виконавських умінь студентів експериментальної та контрольної груп.

Динаміка зміни рівнів інструментально-виконавських умінь студентів у навчальній діяльності (у відсотках)

РІВНІ	Діагностувальний зріз	1-й проміжний зріз	2-й проміжний зріз	3-й заключний зріз	Зміни
Експериментальна група					
Низький	47,9	43,2	32,4	18,5	29,4
Середній	38,6	39,4	42,4	41,3	2,7
Високий	15,4	15,9	25,2	40,2	24,8
Контрольна група					
Низький	47,5	62,2	43,2	38,5	9,0
Середній	38,8	40,0	41,4	44,2	5,4
Високий	13,7	14,1	15,4	17,3	3,6

Отже, на заключному етапі експерименту було виявлено статистично достовірну динаміку зростання інструментально-виконавських умінь студентів експериментальної групи порівняно з контрольною. Також було доведено, що існує можливість переходу студентів з низького рівня сформованості інструментально-виконавських умінь на більш високий. Динамічні характеристики в експериментальній групі мають такий вигляд: на високому рівні відбулися зміни від 15,4 % до 40,2% ; на низькому – від 47,9 % до 18,5 %. Такі результати свідчать про доцільність впровадження в процес фахового навчання майбутніх педагогів-скрипалів вищих педагогічних навчальних закладів розробленої методики.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове методичне вирішення проблеми удосконалення інструментально-виконавських умінь майбутніх педагогів-скрипалів у системі музично-педагогічної освіти, що знайшло відображення в теоретичному обґрунтуванні методичних засад й перевірці поетапної методики формування означеного феномена та дозволило зробити такі висновки:

1. Історико-теоретичний аналіз розвитку і становлення скрипкового мистецтва виявив, що формуванню виконавських умінь і навичок скрипалів як на початкових етапах навчання, так і в процесі удосконалення майстерності виконавців-фахівців завжди приділялося багато уваги. Наукове переосмислення

закономірностей та принципів формування виконавських умінь скрипалів відбувалося з анатомо-фізіологічних, психологічних, мистецтвознавчих і педагогічних позицій. Значний внесок у формування виконавських умінь скрипалів і, зокрема, розвитку їх виконавської техніки зробили італійські композитори і віртуози-скрипалі, французькі, австро-німецькі, польські, чеські та російські педагоги-скрипалі. Українську скрипкову школу представляють такі відомі педагоги як П. Столярський, Д. Бертє, О. Горохов, О. Манілов, П. Макаренко, О. Пархоменко, В. Стеценко. Завдяки поступовому збагаченню їх поглядів, методичне забезпечення інструментального навчання набувало індивідуально-стильових рис та особливостей.

2. З'ясовано, що в системі музично-педагогічної освіти України постійно привертається увага до удосконалення виконавського апарату молодих фахівців. Це зумовлено необхідністю сформувати в студентів поглиблені та усвідомлені знання в галузі інструментального виконавства, а також оволодіння відповідними навичками шляхом осмислення і узагальнення надбань, накопичених кращими музикантами-виконавцями минулих часів. У зв'язку з цим у роботі проаналізовано феномен «інструментальне виконавство» та визначені різні підходи до його визначення.

3. Розглянуто компоненти виконавських умінь (мотиваційно-вольовий, когнітивно-аналітичний, ціннісно-орієнтаційний, операційно-технічний і творчо-діяльнісний), які формують професійно значущі якості - емпатію, артистизм, рефлексію, самостійність, творчу активність, ініціативність майбутніх педагогів-скрипалів. У процесі розгляду феномена «виконавські уміння» було надано йому власного визначення. У дослідженні виконавські уміння майбутнього педагога-музиканта характеризуються як засвоєні особистістю способи відтворення музичних образів з метою донесення їх до слухацької аудиторії; вони акумулюють музичні враження і переживання, а також музикознавчі, інтерпретаційні та методичні компетенції, набуті в процесі виконавської діяльності. Встановлено, що основним завданням в музично-педагогічних навчальних закладах є вдосконалення виконавських умінь майбутніх педагогів – скрипалів, усунення чіткої межі між технічними можливостями студента і художньою інтерпретацією музичних творів. Для вирішення цього завдання важливо формувати у студентів цілісне уявлення стосовно виконавського процесу.

4. На підставі наукових праць, присвячених проблемі фахової підготовки майбутніх педагогів-скрипалів, визначено *методологічні підходи*, орієнтування на які значно оптимізує процес формування виконавських умінь: компетентнісний, синергетичний, індивідуальний, таксономічний, які спрямовують процес виконавської підготовки на сучасні потреби вищої школи у високоосвічених і кваліфікованих педагогах-музикантах. Обґрунтовано *принципи* формування інструментально-виконавських умінь (активно-інформативного впливу на студентів, образно-змістового осмислення виконавських дій, забезпечення стильової палітри виконавського репертуару; єдності художнього і технічного при підпорядкуванні технічному художньому,

творчої взаємодії викладача і студента), які містять цілепокладальні орієнтири удосконалення фахової підготовки студентів в галузі навчання гри на скрипці.

У дослідженні визначена і обґрунтована *організаційно-методична модель* удосконалення виконавських умінь майбутніх педагогів-скрипалів. З'ясовано, що успішне їх формування найкраще відбувається за дотриманням наступних педагогічних умов: створення художньо-творчої атмосфери занять в класі скрипки; зосередженості уваги на рефлексії психічних відчуттів, які супроводжують розвиток виконавської техніки; орієнтації на поліфункціональну стратегію виконавської діяльності майбутнього педагога-скрипаля; активізації самостійної роботи над виконавським апаратом на основі отриманих знань і досвіду їх застосування; створення ситуацій успіху в процесі удосконалення виконавського апарату студентів.

За результатами аналізу наукових праць, присвячених питанням методичного забезпечення виконавської діяльності музиканта-скрипаля (Л. Ауер, В. Григор'єв, К. Мострас, А. Станко, Б. Струве, В. Стеценко), а також досліджень, що характеризують зміст і сутність фахової підготовки майбутнього педагога, визначена структура виконавських вмінь, яка поєднує мотиваційно-вольовий, когнітивно-смісловий, операційно-технічний, ціннісно-орієнтований і творчо-діяльнісний компоненти.

У результаті дослідження були встановлені й науково обґрунтовані критерії та показники, які відповідають компонентній структурі інструментально-виконавських умінь. Це дозволило діагностувати компонентну структуру виконавських умінь на початковому етапі навчання, а також виявити динаміку сформованості усіх компонентів на різних етапах експериментального навчання. Відповідно до критеріальних характеристик було виділено три *рівні* готовності студентів до інструментально-виконавської діяльності (високий, середній та низький).

Констатувальний експеримент, що здійснювався поетапно в педагогічних університетах України, дозволив визначити основні недоліки, які є найбільш типовими у виконавських вміннях майбутніх педагогів-скрипалів. Ці недоліки класифіковані за визначеними структурними компонентами: мотиваційно-вольовим, когнітивно-аналітичним, операційно-технічним, ціннісно-орієнтованим і творчо-діялісним.

Проведення констатувального експерименту включало анкетування студентів різних курсів та викладачів по класу скрипки, спостереження за ходом навчального процесу в процесі фахової підготовки студентів, аналіз результатів їх інструментально-виконавської діяльності. Охоплення значної кількості респондентів, тривалість спостережень, використання різноманітних діагностичних методів забезпечили кваліфіковане проведення цього етапу експерименту і надали можливість зібрати достатню інформацію для виявлення реального стану інструментально-виконавських умінь студентів, а також зосередити увагу на подоланні виявлених недоліків у організації навчального процесу майбутніх педагогів-скрипалів.

Застосування на констатувальному етапі експерименту методики інтегральної оцінки рівнів сформованості виконавської техніки на основі обґрунтованого критеріально-рівневого підходу засвідчило, що здебільшого майбутні педагоги-скрипалі знаходилися на низькому (47,9%) та середньому (38,8%). Високого рівня досягло всього 13, 7% студентів. Таким чином, результати дослідження підтвердили необхідність застосування спеціальної методики удосконалення інструментально-виконавських умінь студентів у процесі навчання гри на скрипці.

5. Виходячи з мети і завдань дослідження було розроблено *методику* удосконалення інструментально-виконавських умінь студентів музично-педагогічних факультетів. Вона впроваджувалася під час проведення формувального експерименту, який здійснювався у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за трьома етапами. В їх основу були покладено визначені педагогічні принципи і педагогічні умови, а також комплекс загально дидактичних та спеціальних методів навчання і різноманітних творчих завдань.

Результативність впровадження розробленої методики була підтверджена під час проведення педагогічного експерименту, який показав позитивну динаміку в удосконаленні виконавських умінь студентів. Отримані в перебігу формувального експерименту результати дозволяють зробити висновок, що розроблену авторську методику доцільно використовувати у процесі фахового навчання майбутніх педагогів-скрипалів.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми, має перспективу подальшої науково-пошукової роботи у сфері музично-педагогічної освіти, а саме: розробки новітніх технологій удосконалення виконавських умінь майбутніх учителів музики в процесі наскрізної підготовки та самоосвіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Радван Н. Основные ошибки в постановке технического аппарата скрипача и их влияние на его исполнительскую технику. Педагогічна освіта: теорія і практика. Міністерство освіти і науки України // Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка. Інститут педагогічних НАПН України. Збірник наукових праць. – Випуск 19 (2-2015). – Кам'янець-Подільський, 2015. - с. 281-286

2. Радван Н. Проблемы исполнительской техники в контексте становления и развития классической скрипичной школы. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. – Вип. 18(23). – К.:НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2015. – с. 319 - 324

3. Радван Н. Методические аспекты подготовки будущих педагогов-скрипачей. Их виды и значимость// Проблемы підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини/[ред. кол.Безлюдний О.І. (гол.ред.) та ін:]. – Умань: ФОП Жовтий О.О., 2016. – Випуск 14. – с. 113-121

4. Радван Н. Взаємозв'язок художнього і технічного компонентів у процесі удосконалення виконавського апарату педагога-скрипаля. Підготовка фахівців соціономічних професій в умовах сучасного соціокультурного простору: збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю// Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця: ФОП Тарнашинський О.В. – Вип.5. – 2017. – с. 227-229

5. Радван Н. Удосконалення інструментально-виконавських умінь майбутнього педагога скрипаля на засадах компетентнісного підходу. Педагогічна освіта: теорія і практика. Міністерство освіти і науки України Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка. Інститут педагогічних НАПН України. Збірник наукових праць. – Випуск 23 (2-2017), Кам'янець-Подільський, 2017. – с. 110 -114

6. Radwan N., Shcholokova O. Methodological Means of Forming Performer Skills in Teacher-Violinist in the Process of Professional Preparation// Intellectual Archive. – Toronto : Shiny Word.Corp. (Canada). – 2018. – Januar/February. – Vol. 7. – No. 1. – PP. 108-120.

7. Радван Н. Постановка скрипача с точки зрения физиологии, ее влияние на технические способности / Музыкальная жизнь, Выпуск 70. Министерство культуры Сирии. Дамаск, 2017. – с. 87-102

8. Радван Н. Наукові підходи до формування інструментально-виконавських умінь педагога-скрипаля. Стратегії підвищення якості мистецької освіти в контексті змін сучасного соціокультурного простору. Матеріали і тези I Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса 13-14 жовтня 2017 р.). – Одеса ПНПУ імені К.Д. Ушинського, 2017. – с. 67-70

9. Радван Н. Педагогічні засади формування виконавських умінь майбутнього педагога-скрипаля. Професійна освіта: методологія, теорія та технології: зб. наук. праць. / [редкол.:Доброскок І.І. (голов. ред) та ін.]. – Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.): ФОП Домброська Я. М., 2017. – Вип.6. – с. 263 - 277

АНОТАЦІЇ

Радван Нассіб. «Удосконалення виконавських умінь педагога-скрипаля в умовах вищої музично-педагогічної освіти». – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика музичної освіти. – Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, Київ, 2018.

У дослідженні актуалізовано проблему удосконалення виконавських умінь майбутніх педагогів-скрипалів у процесі фахової підготовки; розглянуто стан досліджуваної проблеми у музично-педагогічній науці і практиці; розкрито педагогічну сутність виконавства як творчої діяльності. У зв'язку з цим проаналізовано феномен «інструментальне виконавство» та розкриті різні підходи до його визначення; запропоновано поняття «виконавські уміння педагога-скрипаля»; розроблено і теоретично обґрунтовано структуру виконавських умінь майбутнього педагога у процесі навчання гри на скрипці в єдності мотиваційно-вольового, когнітивно-аналітичного, ціннісно-орієнтаційного, операційно-технічного та творчо-діяльнісного компонентів, які формують професійно значущі якості – емпатію, артистизм, рефлексію, самостійність, творчу активність, ініціативність.

Розроблено діагностичний інструментарій констатувального і формувального експериментів, який уможливує виявлення рівнів сформованості означеної якості. У дослідженні встановлено й науково обґрунтовано критерії та показники, котрі відповідають компонентній структурі виконавських умінь. Вони дозволили діагностувати компонентну структуру виконавських умінь на різних етапах експериментального навчання.

Експериментально підтверджено ефективність запропонованих педагогічних умов, методів і творчих завдань, спрямованих на удосконалення виконавських умінь майбутніх педагогів-скрипалів. Виявлено статистично достовірну динаміку їх зростання, а також можливість переходу студентів з низького рівня інструментально-виконавських умінь на більш високий.

Ключові слова: інструментальна підготовка, інструментальне виконавство, виконавські уміння, методика скрипкового навчання, фахова підготовка майбутніх педагогів-скрипалів

Радван Нассиб. «Усовершенствование исполнительских учений педагога-скрипача в условиях высшего музыкально-педагогического образования». – Рукопись.

Дисертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального образования. – Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова, Киев, 2018.

В исследовании актуализирована проблема усовершенствования исполнительских умений будущих педагогов-скрипачей в процессе профессиональной подготовки; рассмотрено состояние исследуемой проблемы в музыкально-педагогической науке и практике; раскрыта педагогическую сущность исполнительства как творческой деятельности. В связи с этим проанализирован феномен «инструментальное исполнительство»; раскрыты различные подходы к его изучению; выведено понятие «исполнительские умения педагога-скрипача»; разработана и теоретически обоснована структура исполнительных умений будущего педагога в процессе обучения игре на скрипке (в единстве мотивационно-волевого, когнитивно-аналитического, ценностно-ориентационного, операционно-технического и творчески -

деятельностного компонентов), благодаря которой формируются профессионально значимые качества - эмпатия, артистизм, рефлексия, самостоятельность, творческая активность, инициативность.

Разработан диагностический инструментарий констатирующего и формирующего экспериментов, который делает возможным выявление уровней сформированности указанного качества. В исследовании установлены и научно обоснованы критерии и показатели, которые соответствуют компонентной структуре инструментально-исполнительских умений. Они позволили диагностировать компонентную структуру исполнительских умений на разных этапах экспериментального обучения.

Экспериментально подтверждена эффективность предложенных педагогических условий, методов и творческих задач, направленных на совершенствование исполнительских умений будущих педагогов-скрипачей. Выявлено статистически достоверную динамику их роста, а также возможность перехода студентов с низкого уровня инструментально-исполнительских умений на более высокий.

Ключевые слова: инструментальная подготовка, инструментальное исполнительство, исполнительские умения, методика скрипичного обучения, профессиональная подготовка будущих педагогов-скрипачей

Radwan Nassib. "Improvement of performing exercises of the violin teacher in the conditions of higher musical and pedagogical education". - Manuscript.

The thesis for the degree of candidate of pedagogical sciences in specialty 13.00.02 - theory and methodology of musical education. - National Pedagogical University. MP Dragomanova, Kiev, 2018.

In the study, the problem of improving the performing skills of future violin teachers in the process of vocational training is actualized; The state of the problem under investigation in music and pedagogical science and practice is examined; The pedagogical essence of performance as creative activity is revealed.

In this regard, the phenomenon of "instrumental performance" is analyzed; various approaches to its study are disclosed; the concept of "performing skills of the teacher-violinist" is derived; the structure of the executive skills of the future teacher in the process of learning to play the violin (in the unity of motivational-volitional, cognitive-analytical, value-orientational, operational-technical and creative-activity components) is developed and theoretically justified; professionally significant qualities are formed - empathy, artistry, reflection, independence, creative activity, initiative.

The diagnostic toolkit of ascertaining and forming experiments is developed, which makes it possible to reveal the levels of formation of this quality. The research establishes and scientifically substantiates the criteria and indicators that correspond to the component structure of the instrumental-performing skills, which allowed it to be diagnosed at different stages of experimental training.

The effectiveness of the proposed pedagogical conditions, methods and creative tasks aimed at improving the performing skills of future violin teachers has been experimentally confirmed. The statistically significant dynamics of their growth was revealed, as well as the possibility of students moving from a low level of instrumental-performing skills to a higher one.

Key words: instrumental preparation, instrumental performance, performing skills, violin training technique, vocational training of future violin teachers.